

Віднині практично всі орні землі і пасовища ставали колгоспно-радгоспною або власністю різних сільськогосподарських виробничих кооперативів. Це об'єктивно впливало і на добровільний переселенський рух. На початку 1930-х років переселенство поступово згасало, хоч у різних формах цей процес тривав впродовж всіх 1930-х рр., включно до 1941 р., переважно у східні райони СРСР.

Іншою причиною згортання ходоцького руху з Волині у південні регіони УСРР стало те, що до початку 1930-х років практично всі землі, виділені волинянам, у тому числі національним меншинам краю, були заселені. Тому потреба у ходоцтві на південь республіки відпала.

Таким чином, ходоки в процесі переселенського руху з Волині на південь України у 1920 – початку 1930-х рр. відіграли важливу, а, у окремих випадках, і вирішальну роль у виборі земель для переселення і внесли помітний позитивний вклад у переселенський процес цілому.

Список використаних джерел

1. ЦДАВО України. – Ф.27. – Оп.5. – Спр.362.
2. Там само. – Ф.27. – Оп.5. – Спр.363.
3. Там само. – Ф.413. – Оп.1. – Спр.142.
4. Державний архів Житомирської області. – Ф.Р.126. – Оп.1. – Спр.72.
5. Там само. – Ф.Р.126. – Оп.1. – Спр.156.
6. Там само. – Ф.Р.126. – Оп.1. – Спр.157.
7. Там само. – Ф.Р.126. – Оп.1. – Спр.203.
8. Там само. – Ф.Р.126. – Оп.1. – Спр.753.
9. Там само. – Ф.Р.278. – Оп.1. – Спр.64.
10. Там само. – Ф.Р.326. – Оп.1. – Спр.245.
11. Там само. – Ф.Р.326. – Оп.1. – Спр.268.
12. Там само. – Ф.Р.327. – Оп.1. – Спр.171.
13. Там само. – Ф.Р.1111. – Оп.1. – Спр.1155.
14. Там само. – Ф.Р.1111. – Оп.1. – Спр.1156.
15. Там само. – Ф.Р.1111. – Оп.1. – Спр.1157.
16. Там само. – Ф.Р.1111. – Оп.1. – Спр.1592.
17. Кауфман А. А. Переселение и колонизация / Кауфман А. А. – СПб.: Би-ка «Общественной пользы», 1905. – 445 с.
18. Переселенський рух в Україні: друга половина XVI ст. – 1930-ті роки: Монографія / Розовик Д. Ф., Розовик О. Д. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2013. – 406 с.

References

1. CDAVO Ukrainy. – F.27. – Op.5. – Spr.362.
2. Tam samo. – F.27. – Op.5. – Spr.363.
3. Tam samo. – F.413. – Op.1. – Spr.142.
4. Derzharkhiv Zhytomyrskoi pblasti. – F.R.126. – Op.1. – Spr.72.
5. Tam samo. – F.R.126. – Op.1. – Spr.156.
6. Tam samo. – F.R.126. – Op.1. – Spr.157.
7. Tam samo. – F.R.126. – Op.1. – Spr.203.
8. Tam samo. – F.R.126. – Op.1. – Spr.753.
9. Tam samo. – F.R.278. – Op.1. – Spr.64.
10. Tam samo. – F.R.326. – Op.1. – Spr.245.
11. Tam samo. – F.R.326. – Op.1. – Spr.268.
12. Tam samo. – F.R.327. – Op.1. – Spr.171.
13. Tam samo. – F.R.1111. – Op.1. – Spr.1155.
14. Tam samo. – F.R.1111. – Op.1. – Spr.1156.
15. Tam samo. – F.R.1111. – Op.1. – Spr.1157.
16. Tam samo. – F.R.1111. – Op.1. – Spr.1592.
17. Kaufman A. A. Pereselynyje i kolonizatsyja / Kaufman A. A. – SPb.: Vyblyotheka «Obshchestvennoy polzy», 1905. – 445 s.
18. Pereselynskyi rykh v Ukraini: druga polovyna XVI st. – 1930-ti roky: Monographia / Rozovyk D. F., Rozovyk O. D. – Vinnytsia: Nilan-LTD, 2013. – 406 s.

Rozovyk O. D., candidate of historical sciences, lecturer, Department of Ukrainian Studies, Bogomolets National Medical University (Ukraine, Kyiv), lesya1988@gmail.com

The participation Volyn's goers in the selection of land for resettlement in South Ukraine (1920s – early 1930s)

Its objective is to explore lesser known in history goers' (hodaky) participation in helping of the resettlement movement in the USSR in the 1920s – early 1930s. It says

that goers' movement (hodatstvo) as the phenomenon appeared in the Russian Empire in the mid-nineteenth century. Goers (hodaky) called people who were chosen by rural communities and sent to the country's, provincial's and other administration with the request to seek the solution of certain social, economic, cultural and other issues that the authorities did not solve for various reasons.

Goers took part in the resettlement process, which actively began in the Russian Empire after the abolition of serfdom (1861) and continued through the beginning of The First World War. Annually there were by 90–120 thousands goers, which participated in the goer's movement to the eastern regions of Russian Empire during the Stolypin agrarian reform. The main task of these messengers of rural communities was a choice of new areas for relocation of these landless farmers and, most importantly, the choice of suitable farming land.

The goer's movement was revived with the beginning of a new wave of resettlement movement in Ukraine in the early 1920s, including Volyn region. By decision of the local resettlement committees, each rural community, where there were landless peasants and which eligible for resettlement in Republican and All-Union colonization funds, elected goers. Typically, each goer was elected by 5–8 or more families. They examined the land allocated to their fellow-villagers for settlement and gave permission to move families or refuse it if the land was unsuitable for agriculture. Annually few hundred goers were set off to the southern regions of the republic by Volyn's villages starting from 1921. They chose the land for the settlement and, to a large extent, helped state authorities successfully implement the plan of resettlement Volyn's landless peasants to vacant land in the south of Ukraine.

Keywords: landless farmers, goers, arable land, resettlement, mastering of the territory.

Rozovyk O. D., кандидат исторических наук, преподаватель кафедры украинистики, Национальный медицинский университет им. А. А. Богомольца (Украина, Киев), lesya1988@gmail.com

Участие ходоков Волины в выборе земельных участков для переселения на юг Украины (1920-е – начало 1930-х гг.)

Поставлена цель исследовать малоизученное в исторической науке участие ходоков в помощи организации переселенческого движения в УССР в 1920-х – начале 1930-х гг. Отмечается, что ходоцество как явление появилось в Российской империи в середине XIX в. Ходоками назывались люди, которых сельские общины выбирали и посылали к уездным, губернским и другим администрациям с поручением добиваться решения тех или иных социальных, экономических, культурных и других вопросов, которые по разным причинам не решали органы власти.

Ходоки участвовали и в переселенческих процессах, которые активно начались в Российской империи после отмены крепостного права (1861 г.) и продолжались вплоть до начала Первой мировой войны. В период Столыпинской аграрной реформы в ходоцеском движении в восточные районы Российской империи ежегодно участвовало 90–120 тыс. ходоков. Главная задача, которую решали эти посланники сельских общин, был выбор новых территорий для переселения на них малоземельных крестьян и, самое главное, выбор подходящих для ведения сельского хозяйства земель.

С началом новой волны переселенческого движения в Украине в начале 1920-х гг., возродилось и ходоцеское движение, в том числе и на Волини. По решению местных переселенческих комиссий, каждая сельская община, где было безземельное крестьянство, и которая получила право на переселение в республиканский и Всесоюзный колонизационные фонды, выбирала ходоков. Как правило, один ходонок избирался от 5–8 и более семей. Они обследовали участки земли, выделенные их односельчанам под поселение, и либо давали разрешение на переезд семьям, или отказывались от них, если эти земли были непригодны для ведения сельского хозяйства. Уже начиная с 1921 г., из сел Волины в южные районы республики ежегодно отправлялось по несколько сотен ходоков. Они выбирали земли под поселение и, в значительной степени, помогли государственным органам власти успешно выполнить план переселения малоземельного крестьянства Волины на свободные земли Юга Украины.

Ключевые слова: безземельные крестьяне, ходоки, пахотные земли, переселение, освоение территорий.

* * *

УДК 94(470.62)«1927/1987»

Бондаренко В. Г., кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства, Запорізький національний університет (Україна, Запоріжжя), bondarenko_historic@ukr.net

ІДЕЯ «КАЗАКІИ» В ІДЕОЛОГІІ КОЗАКІВ–НАЦІОНАЛІСТІВ (1927–1987 РР.)

Досліджується ідеологія самостійницького руху козаків Дону, Кубані і Тереку у 1927–1987 рр. Аналізується створення нового етніонаціонального міфу щодо окремішності козацької нації та самостійної козацької держави. Вивчається еволюція концепту «Казакія» та спроби його історичного, економічного та політологічного обґрунтування. Розглядається практичне застосування ідеї про незалежну козацьку державу «Казакія». Виокремлюється роль окремих керівників руху «Вольного казачества» у розробці ідеї незалежної козацької держави. З'ясовуються причини невдачі реалізації на практиці

ідеології самостійницького руху козаків Дону, Кубані і Тереку. У дослідженні використані загальнонаукові та специфічно-історичні методи: історико-генетичний, історико-порівняльний, метод актуалізації та політологічного аналізу.

Отже, основу ідеології самостійницького руху козаків Дону, Кубані і Тереку склала ідея про існування окремої козацької нації та необхідності створення самостійної козацької держави. Для цього використовувалися не завжди обґрунтовані з точки зору історичної науки факти та висновки, а інколи й історичні міфи. Активно ідея про необхідність існування держави «Казакія» виникла в середовищі козацької еміграції у 20-х рр. ХХ ст. Ідея козацької нації та її державності стала частиною ідеології руху козаків-націоналістів. Цей рух за допомогою нацистської Німеччини намагався реалізувати на практиці ідеологічні принципи у роки Другої світової війни. Нацисти з власних інтересів підтримували ідею про створення козацької держави, але не поспішали реалізувати її на практиці. Після Другої світової війни нова хвиля козацької еміграції продовжувала пропагувати ідею «Казакія» вже за підтримки США та їх союзників. Про що свідчить включення козаків до переліку пригноблених народів у американському законі від 1959 р. Після розпаду СРСР ідея «Казакія» не знайшла широкої підтримки у населення козацьких регіонів Російської Федерації та категорично заперечувалася російською владою.

Ключові слова: «Вольное казачество», «Казакія», козакі-націоналісти, Дон, Кубань і Терек, Козацький національно-визвольний рух.

Після розпаду СРСР, нації та народи які до нього входили, почали створювати етнічні та історичні міфи з метою легалізації нових незалежних держав. Під час параді суверенітетів навіть в автономних утвореннях колишнього СРСР етнічні процеси набували політичного характеру. Пригадаємо тільки Абхазію, Придністров'я, Чечню. Почали відроджуватися і старі етнонаціональні міфи. Козацькі регіони на території Російської Федерації не були виключенням, бо їх політична свідомість мала консервативний та ретроспективний характер. Значна група населення Дону і Кубані пов'язувала себе з козацтвом. До козацтва себе відносили на Дону – 28,5%, на Кубані – 27%. З іншого боку, тільки 50% прямих нащадків козацтва вважали себе козаками. Вважали козацтво окремим народом – 8,6% респондентів, станом – 21,4%, культурно-етнічною спільнотою – 60%, громадською організацією – 10% [1, с. 67]. У 1990–1993 рр. керівники неокозацького руху намагалися створити козацькі автономні республіки та контролювати місцеву владу. Російська влада розуміла небезпеку для російської держави існування козацьких республік та визнання козацтва окремою нацією, а тому активно боролася проти таких тенденцій. Влада Російської Федерації визначала козацтво як історично сформовану культурно-етнічну спільність, до якої входять «громадяни, які відносять себе до прямих нащадків козаків і висловили бажання спільно відновлювати і розвивати форми господарювання, культури, побуту», нести державну службу, а також добровільно вступити в козацькі товариства [2]. «Стратегія розвитку державної політики Російської Федерації щодо російського козацтва до 2020 року», затверджена 15 вересня 2012 р., визначає козацтво інакше – як форму самоорганізації громадян РФ, «які об'єдналися на основі спільності інтересів з метою відродження російського козацтва, збереження його традиційного способу життя, форм господарювання та самобутньої культури». Підкреслюється багатонаціональність козацтва і його приналежність до елементів громадянського суспільства [3].

Російські владні структури зробили все, щоб заперечити етнічний характер козацтва та необхідність створення козацької державності. Їм вдалося поставити під контроль козацькі організації та використати їх в інтересах російської держави. Наочно це виявилось в участі донських і кубанських іррегулярних козацьких формувань у війні проти України. Російські вчені та пропагандисти особливо намагалися заперечити етнічний

характер кубанських козаків, як нащадків Запорозького козацтва. Нав'язувалася ідея, що вони втратили характер субетносу і на цей час є тільки культурно-етнічною групою. Мова кубанців є діалектом російської мови, і не належить до української мови. На жаль, більшість кубанських козаків пристали до цієї ідеології. Історія самостійницького руху Дону, Кубані і Тереку на еміграції та його ідеологічні концепції невідомі пересічним громадянам Російської Федерації. До того ж, російська влада таврує їх як сепаратистські та націоналістичні. На наш погляд, історія козацького самостійницького руху повинна використовуватися сучасною українською державою з метою контрпропаганди та виявлення об'єктивної історії козацтва Дону, Кубані і Тереку. Тому, метою статті є дослідити ідеологію самостійницького руху козаків Дону, Кубані і Тереку у 1927–1987 рр. Завданнями статті є: проаналізувати створення нового етнонаціонального міфу щодо окремішності козацької нації та самостійної козацької держави; вивчити еволюцію концепту «Казакія» та спроби його історичного, економічного та політологічного обґрунтування; розглянути практичне застосування ідеї про незалежну козацьку державу «Казакія»; з'ясувати причини невдачі реалізації на практиці ідеології самостійницького руху козаків Дону, Кубані і Тереку. У дослідженні використані загальнонаукові та специфічно-історичні методи: історико-генетичний, історико-порівняльний, метод актуалізації та політологічного аналізу.

Проаналізуємо історіографію проблеми козацької еміграції і виникнення серед неї політичного напрямку «Вольного казачества», або як ще називали його учасників козаків-самостійників (козаків-націоналістів). Становище з дослідженням еміграції, в тому числі й козацької, змінилося наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. У середині 1990-х рр. було проведено дослідження козацької еміграції на нових методологічних основах із застосуванням нової джерельної бази. Адаптацію козацької еміграції, її чисельність, географічні центри й повсякденне життя в Європі в 1920-х рр. проаналізувала О. Парфьонова [4]. Міжвоєнній донській і кубанській еміграції присвятив свою дисертацію О. Ратушняк [5]. Він почав вивчення «Вольного казачества» в сучасній російській історіографії. Азіатські козацькі спільноти, а не тільки європейські, вивчав у своїх роботах О. Худобородов [6]. Важливе значення мали й дослідження Ю. Кириєнка, у яких вивчалися проблеми пов'язані з діяльністю козаків-націоналістів [7].

Значний внесок у дослідженні причин, наслідків козацької еміграції, а також чисельності, країн перебування, громадсько-політичного життя зробили роботи Д. Пенковського [8; 9; 10; 11]. Політика міжвоєнної Польщі щодо козацької еміграції й підтримка «Вольного казачества» на основі значної кількості джерел проаналізована в роботах В. Комара [12; 13; 14].

Іноземні дослідники також звернули увагу на історію козацької еміграції, особливо в країнах її перебування у міжвоєнний період. Чеський дослідник С. Ауський, у своїх роботах з історії козацтва, окремі сюжети присвятив міжвоєнній козацькій еміграції, в тому числі й політичному напрямку козаків-націоналістів, які мали центром м. Прагу [15; 16]. Інший чеський дослідник Й. Долейші, сконцентрував увагу на кубанській еміграції у міжвоєнній Чехословаччині та діяльності генерала

П. Попова. У новій монографії чеський історик значну увагу приділив самостійницькому руху козаків Дону, Кубані і Тереку від зародження до середини 80-х рр. ХХ ст. [17; 18; 19]. Однією з найчисленніших була козацька еміграція в Югославії, а до того ж, у цій країні активно діяли організації «Вольного казачества». О. Арсенєв проаналізував історію донської і кубанської еміграції у Королівстві Югославія в міжвоєнний період [20; 21].

Подіям Другої світової війни та руху козаків-націоналістів були присвячені роботи П. Крикунова [22; 23]. Післявоєнній еміграції російські історики не приділили уваги, а особливо руху козаків-націоналістів. Виключенням є тільки стаття Е. Бурди [24]. Аспекти проблеми щодо формування етнопонаціональних міфів щодо козацтва, проаналізував у статті А. Баранов [25]. Детально дослідивши здобутки вітчизняної та зарубіжної історіографії з проблеми козацької еміграції, зробимо висновок, що не існує комплексного дослідження з історії політичного напрямку «Вольного казачества» або козаків-націоналістів.

Засновники руху козаків-націоналістів розуміли велике значення історичного міфу, як основи нової ідеології. Російський дослідник С. Маркедонов присвятив низку статей створенню історичного міфу «Вольного казачества». Він наголошує на характерних рисах цього історичного міфу. По-перше, гостра критика дореволюційної російської історіографії та звинувачення її в необ'єктивності і тенденційному використанню джерел. Самі ж прихильники нового міфу, хоча і ввели певний обсяг нових джерел, але використовували їх тенденційно і з ідеологічною метою. По-друге, безапеляційно стверджувалася автохтонна теорія походження козацтва. Етногенез розглядався як поєднання слов'янського степового компоненту і тюрків та інших турано-кавказьких груп. Батьківщиною козаків оголошувалася Північний Кавказ та Приазов'я, причому ще на початку нової ери. У подальшому робився наголос на формуванні окремої козацької нації, яка не є ні російською, ні українською. По-третє, історичний розвиток козацтва поділявся на дві частини – період «Вольного казачества», коли козаки не були на державній службі, й після ХVІ ст., коли вони стали на державну службу московському царству. Подальша історія розглядалася, як боротьба козацтва з московським імперіалізмом, а повстання С. Разіна, К. Булавина та О. Пугачова, як не просто соціальні, а національно-визвольні. Гострій критиці піддавалася політика Російської імперії з перетворення козацтва на військовий стан. По-четверте, події 1917–1920 рр. розглядалися, як повернення на шлях формування козацької нації та державної незалежності козацьких держав. Головним ворогом оголошувалася, як червоний так і білий російський імперіалізм [26; 27; 28]. Отже, «Вольное казачество» вигадавши такий історичний міф, вважало себе національно-визвольним рухом козацької нації, який веде боротьбу за власну державність.

Подібно до цього, створювався міф і про існування держави «Казакія». Саму назву лідери вільнокозацького руху відносили до Х ст. і отожднювали з назвою «Касахія». Її територію вони розмішували на Північному Кавказі та на узбережжі Азовського моря. За твердженнями козаків-націоналістів вперше назву «Казакія» серед донських істориків використав О. Попов у 1814 р. в книзі «История о Донском Войске». Він стверджував, що земля донських козаків мала назву «Казакія», тобто в перекладі

з перської – Земля Скіфів [29, с. 177]. У журналі «Вольное Казачество» вже у 1929 р. активно обговорювалося створення та функціонування держави «Казакія». І. Бикадоров та Т. Стариков, засновники та ідеологи руху козаків-націоналістів, доклали руку і до створення міфу про «Казакію». Але головну увагу вони приділили питанню створення армії нової козацької держави [30; 31]. Приділялася увага і проблемі внутрішньої та зовнішньої політики союзної козацької держави [32].

У журналі «Вольное Казачество» з №65 з'являється рубрика під назвою «В Казакии», хоча до того рубрика мала назву «На козацьких землях». Вона проіснувала до 1935 р. і зникла з невідомих нам причин. Козаками-націоналістами починається обговорення символіки держави. У 1930 р. – прапора та герба, а з 1931 р. – гімну «Казакии» [33; 34]. У 1932 р. була опублікована Конституція «Казакии» [35; 36]. До держави «Казакія» повинні були ввійти не тільки Донське, Кубанське і Терське козацьке військо, але й Астраханське, Оренбурзьке та Уральське. Формою державного устрою повинна була стати федерація. Передбачалося об'єднати козацькі війська, мати єдину валюту, проводити спільну зовнішню політику та провести економічну інтеграцію. Для об'єднання козаків та некозацького населення передбачалося покозачити іногородніх і надати їм рівні права з козаками. Громадянами федерації повинні були стати і гірські народи Кавказу. Але не всі представники козаків-націоналістів підтримували створення союзної козацької держави. Визнаючи незалежність козацьких республік багато хто мав сумніви у можливості об'єднати різні козацькі війська, а тому дискусія продовжувалася [37].

Після розколу руху козаків-націоналістів у 1934 р., почалася безперервна боротьба за владу між прихильниками Г. Білого та В. Глазкова, а тому з 1935 по 1939 рр. проблема «Казакии» фактично не обговорювалася в середовищі прихильників самостійності козаків Дону, Кубані і Тереку. Тільки у 1939 р. напередодні Другої світової війни вона стала актуальною, бо значна група козаків-націоналістів підтримала нацистську Німеччину [38]. Про спроби практичної реалізації ідеї «Казакии» за допомогою нацистів ми вже писали у наших попередніх працях [39]. Зазначимо, що після Другої світової війни адміністрація США визнала козаків окремим пригнобленим народом, а «Казакію» – їх державою [40]. До речі і зараз цей закон залишається дійсним, що викликає велике незадоволення у російській владі.

Отже, основу ідеології самостійницького руху козаків Дону, Кубані і Тереку склала ідея про існування окремої козацької нації та необхідності створення самостійної козацької держави. Для цього використовувалися не завжди обґрунтовані з точки зору історичної науки факти та висновки, а інколи й історичні міфи. Активно ідея про необхідність існування держави «Казакія» виникла в середовищі козацької еміграції у 20-х рр. ХХ ст. Ідея козацької нації та її державності стала частиною ідеології руху козаків-націоналістів. Цей рух за допомогою нацистської Німеччини намагався реалізувати на практиці ідеологічні принципи у роки Другої світової війни. Нацисти з власних інтересів підтримували ідею про створення козацької держави, але не поспішали реалізувати її на практиці. Після Другої світової війни нова хвиля козацької еміграції продовжувала пропагувати ідею «Казакии» вже за підтримки США та їх союзників. Про що свідчить включення козаків до переліку пригноблених

народів у американському законі від 1959 р. Після розпаду СРСР ідея «Казакії» не знайшла широкої підтримки у населення козацьких регіонів Російської Федерації та категорично заперечувалася російською владою.

Список використаних джерел

1. Кубанское казачество: социальный, политический, экономический портрет: Экспресс-отчет Российской социологической службы «Мониторинг». – Москва, 1992.
2. О мерах по реализации Закона Российской Федерации «О реабилитации репрессированных народов» в отношении казачества. Указ Президента Российской Федерации от 15 июня 1992 г. №632 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.base.garant.ru/12123593/>.
3. Стратегия развития государственной политики Российской Федерации в отношении российского казачества до 2020 года. Утверждена Указом Президента РФ 15 сентября 2012 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://state.kremlin.ru/council/16/news/16682>.
4. Парфенова Е. Б. Казачья эмиграция в Европе в 1920–е годы: дис. ... канд. ист. наук: 07.00.02 / Парфенова Елена Борисовна. – Москва, 1997. – 226 с.
5. Ратушняк О. В. Донское и кубанское казачество в эмиграции, 1920–1939 гг.: дис. ... канд. ист. наук: 07.00.02 / Ратушняк Олег Валерьевич. – Краснодар, 1996. – 217 с.
6. Худобородов А. Л. Российское казачество в эмиграции (1920–1945 гг.): социальные, военно-политические и культурные проблемы: дис. ... доктора ист. наук: 07.00.02 / Худобородов Александр Леонидович. – Москва, 1997. – 433 с.
7. Кириенко Ю. К. Казачество в эмиграции: споры о его судьбах (1921–1945 гг.) / Ю. К. Кириенко // Вопросы истории. – 1996. – №10. – С.3–19.
8. Пеньковский Д. Д. Гражданская война и эмиграция казачества / Д. Д. Пеньковский // Представительная власть – XXI век: законодательство, комментарии, проблемы. – М., 2006. – №3. – С.38–40.
9. Пеньковский Д. Д. Казачество: исход и возрождение (1920–2011 гг.) / Д. Д. Пеньковский. – М.: Национальный институт бизнеса (Восход–А), 2011. – 556 с.
10. Пеньковский Д. Д. Предпосылки эмиграции казачества на завершающем этапе гражданской войны / Д. Д. Пеньковский // Представительная власть – XXI век: законодательство, комментарии, проблемы. – М., 2006. – №4. – С.29–32.
11. Пеньковский Д. Д. Эмиграция казачества из России и ее последствия (1920–1945 гг.) / Д. Д. Пеньковский. – М.: Национальный институт бизнеса, 2006. – 432 с.
12. Комар В. Л. Козацька еміграція в політиці прометеїзму Польщі (1919–1939 рр.) / В. Л. Комар // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Васькевич. – К.: ВІР УАН, 2011. – Вип.47 (№5). – С.57–63.
13. Комар В. Л. Концепція прометеїзму в політиці Польщі (1921–1939 рр.) / В. Л. Комар. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2011. – 360 с.
14. Комар В. Формування ідеології прометеїзму у міжвоєнній Польщі / В. Комар // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. – Рівне: РДГУ, 2008. – Вип.13. – С.184–188.
15. Ауский С. Казаки. Особое сословие / С. Ауский / Пер. с чеш. – М.: Олма-Пресс, СПб.: Издательский Дом «Нева», 2002. – 447 с.
16. Auský S. Kozáci / Stanislav A. Auský. – Praha: Academia, 1999. – 311 s.
17. Dolejší J. Kubánští kozáci u nás [Электронный ресурс] / Josef Dolejší. – Режим доступа: <http://www.militaria.cz/.../kubanski-kozaci-u-nas.html>
18. Dolejší J. Pražská mise generála-atamana Petra Ch. Popova [Электронный ресурс] / Josef Dolejší. – Режим доступа: <http://www.militaria.cz/.../prazska-mise-generala-atam...>
19. Бондаренко И. И., Долейши Й. Летопись казачества. Казаки в Центральной Европе / Игорь Бондаренко, Йозеф Долейши. – Братислава: Европейский Центр Изобразительных Искусств, 2014. – 536 с.
20. Арсеньев А. Казаки в Сербии [Электронный ресурс] / Алексей Арсеньев. – Режим доступа: <http://www.karpaty-club.ucoz.com>arsenev.doc>
21. Арсеньев А. Казаки у Кральевини Југославији / Алексей Арсеньев // Зборник Матице српске за историју: Нови Сад, 2004. – бр.69–70. – С.137–157.
22. Крикунов П. Казаки. Между Сталиным и Гитлером. Крестовый поход против большевизма / Петр Крикунов. – М.: Язуз, Эксмо, 2006. – 608 с.
23. Крикунов П. Н. Идеология и политика коллаборационизма в среде казачества в годы Второй мировой войны: дис. ... канд. полит. наук: 23.00.02 / Крикунов Петр Николаевич. – Москва, 2004. – 181 с.
24. Бурда Э. Казачье зарубежье в послевоенное время [Электронный ресурс] / Эдуард Бурда. – Режим доступа: <http://www.apn.ru/publications/print29047.htm>
25. Баранов А. В. Роль этнополитических мифов в конструировании идентичности казачества / А. В. Баранов // История и современность. – 2014. – №1 (19). – С.68–86.
26. Маркедонов С. Вольное казачество. О теоретических патриотах «страны Казакии» [Электронный ресурс] / С. Маркедонов. – Режим доступа:
27. Маркедонов С. М. От истории к конструированию национальной идентичности (исторические воззрения участников «Вольноказачьего движения») [Электронный ресурс] / С. М. Маркедонов. – Режим доступа: http://www.cossackdom.com/articles/m/markedonov_otistorii.htm.
28. Маркедонов С. М. «С кем и за что мы воевали?...» Русская революция и Гражданская война в оценках лидеров «Вольноказачьего движения» [Электронный ресурс] / С. М. Маркедонов. – Режим доступа: <http://www.a-pesni.golosa.info/grvojna/bel-emigr/a-skemizachto.htm>.
29. Энциклопедия казачества / Сост. Г. В. Губарев, ред.-изд. А. И. Скрялов. – М.: Вече, 2007.
30. Быкадоров И. О вооруженных силах Казаккии / И. Быкадоров // Вольное Казачество. – 1929. – №49. – С.7–8.
31. Стариков Т. Условия для создания армии в Казаккии / Т. Стариков // Вольное Казачество. – 1934. – №144–145. – С.15–18.
32. Стариков Т. Внутренняя и внешняя политика Казаккии / Т. Стариков // Вольное Казачество. – 1934. – №150. – С.16–18.
33. Флаг и герб Казаккии // Вольное Казачество. – 1930. – №70. – С.15–19.
34. Кундюков Б. Гимн Казаккии / Б. Кундюков // Вольное Казачество. – 1931. – №82. – С.3.
35. Проект Конституции Казаккии. Союзная Конституция Казаккии // Вольное Казачество. – 1932. – №96. – С.1–9.
36. Союзная Конституция Казаккии // Вольное Казачество. – 1932. – №97. – С.1–14.
37. Казаккии или отдельные казачьи государства? // Вольное Казачество. – 1931. – №83. – С.4–9.
38. Союзная Конституция Казаккии // Вольное Казачество. – 1939. – №262. – С.1–10.
39. Васильчук Г. М., Бондаренко В. Г. Козацькі колабораціоністські формування на окупованих територіях України у 1941–1944 рр. / Г. М. Васильчук, В. Г. Бондаренко // Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць / гол. ред. В. М. Васькевич. – К.: ПП «Видавництво «Гілея», 2014. – Вип.82 (№3). – С.61–65.
40. Закон о порабощенных народах [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mastodont.livejournal.com>

References

1. Kubanskoe kazachestvo: social'nyj, politicheskij, jekonomicheskij portret: Jekspress-otchet Rossijskoj sociologicheskoy sluzhby «Monitoring». – Moskva, 1992.
2. O merah po realizacii Zakona Rossijskoj Federacii «O rehabilitacii repressirovannyh narodov» v otnoshenii kazachestva. Ukaz Prezidenta Rossijskoj Federacii ot 15 junja 1992 g. №632 [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.base.garant.ru/12123593/>.
3. Strategija razvitija gosudarstvennoj politiki Rossijskoj Federacii v otnoshenii rossijskogo kazachestva do 2020 goda. Utverzhdena Ukazom Prezidenta RF 15sentjabrja 2012 goda [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://state.kremlin.ru/council/16/news/16682>.
4. Parfenova E. B. Kazach'ja jemigracija v Evrope v 1920–e gody: dis. ... kand. ist. nauk: 07.00.02 / Parfenova Elena Borisovna. – Moskva, 1997. – 226 s.
5. Ratushnyak O. V. Donskoe i kubanskoe kazachestvo v jemigracii, 1920–1939 gg.: dis. ... kand. ist. nauk: 07.00.02 / Ratushnyak Oleg Valer'evich. – Krasnodar, 1996. – 217 s.
6. Hudoborodov A. L. Rossijskoe kazachestvo v jemigracii (1920–1945 gg.) social'nye, voenno-politicheskie i kul'turnye problemy: dis. ... doktora ist. nauk: 07.00.02 / Hudoborodov Aleksandr Leonidovich. – Moskva, 1997. – 433 s.
7. Kirienko Ju. K. Kazachestvo v jemigracii: spory o ego sud'bah (1921–1945 gg.) / Ju. K. Kirienko // Voprosy istorii. – 1996. – №10. – С.3–19.

8. Pen'kovskij D. D. Grazhdanskaja vojna i jemigracija kazachestva / D. D. Pen'kovskij // Predstavitel'naja vlast' – XXI vek: zakonodatel'stvo, kommentarii, problemy. – M., 2006. – №3. – S.38–40.
9. Pen'kovskij D. D. Kazachestvo: ishod i vozrozhdenie (1920–2011 gg.) / D. D. Pen'kovskij. – M.: Nacional'nyj institut biznesa (Voshod-A), 2011. – 556 s.
10. Pen'kovskij D. D. Predposylki jemigracii kazachestva na zavershajushhem etape grazhdanskoj vojny / D. D. Pen'kovskij // Predstavitel'naja vlast' – XXI vek: zakonodatel'stvo, kommentarii, problemy. – M., 2006. – №4. – S.29–32.
11. Pen'kovskij D. D. Jemigracija kazachestva iz Rossii i ee posledstvija (1920–1945 gg.) / D. D. Pen'kovskij. – M.: Nacional'nyj institut biznesa, 2006. – 432 s.
12. Komar V. L. Kozac'ka emigracija v polityci prometei'zmu Pol'shhi (1919–1939 rr.) / V. L. Komar // Gileja: naukovyj visnyk. Zbirnyk naukovykh prac' / Gol. red. V. M. Vashkevych. – K.: VIR UAN, 2011. – Vyp.47 (№5). – S.57–63.
13. Komar V. L. Koncepcija prometei'zmu v polityci Pol'shhi (1921–1939 rr.) / V. L. Komar. – Ivano-Frankivs'k: Misto NV, 2011. – 360 s.
14. Komar V. Formuvannja ideologii' prometei'zmu u mizhvojnij Pol'shhi / V. Komar // Aktual'ni problemy vitchnyjanoi' ta vsesvitn'oi' istorii'. – Rivne: RDGU, 2008. – Vyp.13. – S.184–188.
15. Auskij S. Kazaki. Osoboe soslovie / S. Auskij / Per. s chesh. – M.: Olma-Press; Spb.: Izdatel'skij Dom «Neva», 2002. – 447 s.
16. Auský S. Kozáci / Stanislav A. Auský. – Praha: Academia, 1999. – 311 s.
17. Dolejší J. Kubánští kozáci u nás [Elektronnyj resurs] / Josef Dolejší. – Rezhim dostupa: <http://www.militaria.cz/.../kubánští-kozáci-u-nás.html>
18. Dolejší J. Pražská mise generála-atamana Petra Ch. Popova [Elektronnyj resurs] / Josef Dolejší. – Rezhim dostupa: <http://www.militaria.cz/.../pražská-mise-generála-atam...>
19. Bondarenko I. I., Dolejši J. Letopis' kazachestva. Kazaki v Central'noj Evrope / Igor' Bondarenko, Jozef Dolejši. – Bratislava: Evropejskij Centr Izobrazitel'nyh Iskustv, 2014. – 536 s.
20. Arsen'ev A. Kazaki v Serbii [Elektronnyj resurs] / Aleksej Arsen'ev. – Rezhim dostupa: <http://www.karpaty-club.ucoz.com?arsenev.doc>
21. Arsen'ev A. Kozaci u Kral'evini Jugoslaviji / Aleksej Arsen'ev // Zbornik Matice spske za istoriju: Novi Sad, 2004. – br.69–70. – S.137–157.
22. Krikunov P. Kazaki. Mezhdru Stalinyim i Gitlerom. Krestovyy pohod protiv bol'shevizma / Petr Krikunov. – M.: Jauza, Jeksmo, 2006. – 608 s.
23. Krikunov P. N. Ideologija i politika kollaboracionizma v srede kazachestva v gody Vtoroj mirovoj vojny: dis. ... kand. polit. nauk: 23.00.02 / Krikunov Petr Nikolaevich. – Moskva, 2004. – 181 s.
24. Burda Je. Kazach'e zarubezh'e v poslevoennoe vremja [Elektronnyj resurs] / Jeduard Burda. – Rezhim dostupa: <http://www.apn.ru/publications/print29047.htm>
25. Baranov A. V. Rol' jetnopoliticheskikh mifov v konstruirovanii identichnosti kazachestva / A. V. Baranov // Istorija i sovremennost'. – 2014. – №1 (19). – S.68–86.
26. Markedonov S. Vol'noe kazachestvo. O teoreticheskikh patriotah «strany Kazakii» [Elektronnyj resurs] / S. M. Markedonov. – Rezhim dostupa: <http://www.lib.rin.ru/doc/i/99638p.html>
27. Markedonov S. M. Ot istorii k konstruirovaniju nacional'noj identichnosti (istoricheskie vozzrenija uchastnikov «Vol'nokazach'ego dvizhenija») [Elektronnyj resurs] / S. M. Markedonov. – Rezhim dostupa: http://www.cossackdom.com/articles/m/markedonov_otistorii.htm
28. Markedonov S. M. «S kem i za chto my voveali?...» Russkaja revolucija i Grazhdanskaja vojna v ocenkah liderov «Vol'nokazach'ego dvizhenija» [Elektronnyj resurs] / S. M. Markedonov. – Rezhim dostupa: <http://www.a-pesni.golos.info/grvoja/bel-emigr/a-skemizachto.htm>
29. Jenciklopedija kazachestva / Sost. G. V. Gubarev, red.–izd. A. I. Skrylov. – M.: Veche, 2007.
30. Bykadorov I. O vooruzhennyh silah Kazakii / I. Bykadorov // Vol'noe Kazachestvo. – 1929. – №49. – S.7–8.
31. Starikov T. Uslovija dlja sozdanija armii v Kazakii / T. Starikov // Vol'noe Kazachestvo. – 1934. – №144–145. – S.15–18.
32. Starikov T. Vnutrennjaja i vneshnjaja politika Kazakii / T. Starikov // Vol'noe Kazachestvo. – 1934. – №150. – S.16–18.
33. Flag i gerb Kazakii // Vol'noe Kazachestvo. – 1930. – №70. – S.15–19.
34. Kundrjuckov B. Gimn Kazakii / B. Kundrjuckov // Vol'noe Kazachestvo. – 1931. – №82. – S.3.
35. Proekt Konstitucii Kazakii. Sojuznaja Konstitucija Kazakii // Vol'noe Kazachestvo. – 1932. – №96. – S.1–9.
36. Sojuznaja Konstitucija Kazakii // Vol'noe Kazachestvo. – 1932. – №97. – S.1–14.
37. Kazakija ili ot del'nye kazach'i gosudarstva? // Vol'noe Kazachestvo. – 1931. – №83. – S.4–9.
38. Sojuznaja Konstitucija Kazakii // Vol'noe Kazachestvo. – 1939. – №262. – S.1–10.
39. Vasyľ'chuk G. M., Bondarenko V. G. Kozac'ki kollaboracionists'ki formuvannja na okupovanyh teritorijah Ukraïny u 1941–1944 rr. / G. M. Vasyľ'chuk, V. G. Bondarenko // Gileja: naukovyj visnyk: zbirnyk naukovykh prac' / gol. red. V. M. Vashkevych. – K.: PP «Vydavnyctvo «Gileja», 2014. – Vyp.82 (№3). – S.61–65.
40. Zakon o poraboshhjonnyh narodah [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.mastodont.livejournal.com>

Bondarenko V. G., candidate of historical sciences, Associate Professor of the Department of Ukrainian Studies, Zaporizhzhya National University (Ukraine, Zaporizhzhya), bondarenko_historic@ukr.net

Idea «Kazakija» in the ideology of nationalist Cossacks (1927–1987 years)

The article examines the ideology of the movement for national independence of the Don Cossacks of the Kuban and Terek in the 1927–1987 years. We analyze the creation of a new ethno-national myth of the separate Cossack nation and an independent Cossack state. The evolution of the concept of «Kazakija» and attempting its historical, economic and political justification. We consider the practical application of the idea of an independent Cossack State «Kazakija». Provided the role of individual leaders of the movement «Free Cossacks» in the development of the idea of an independent Cossack state. The reasons of the failure of the implementation in practice, the ideology of the movement for national independence of the Don Cossacks of the Kuban and Terek. The study used a specific general scientific and historical methods: a historical-genetic, historical and comparative method of political analysis and updating.

So, based on the ideology of the movement for national independence of the Don Cossacks of the Kuban and Terek it was the idea of the existence of a separate Cossack nation and the need to establish an independent Cossack state. For this purpose it is not always justified from the standpoint of historical science facts and conclusions, and sometimes historical myths. Actively idea about the necessity of existence of «Cossacks» State «Kazakija» arose among the Cossack emigration to the 20–ies of XX century. The idea of the Cossack nation and its statehood became part of the ideology of nationalist movements of the Cossacks. It is propelled by Nazi Germany tried to put into practice the ideological principles of the Second World War. Nazis from their own interests supported the idea of the creation of the Cossack state, but not in a hurry to implement it in practice. After the Second World War a new wave of Cossack emigration continued to promote the idea of «Kazakija» is already supported by the US and its allies. What does the inclusion of the Cossacks in the list of the oppressed peoples of the American Act of 1959. After the collapse of the Soviet Union the idea of «Kazakija» did not find broad support among the population of the Cossack regions of the Russian Federation and the Russian authorities categorically denied.

Keywords: «Free Cossacks», «Kazakija», Cossack nationalists, Don, Kuban and Terek, Cossack national liberation movement.

Бондаренко В. Г., кандидат исторических наук, доцент кафедры украинологии, Запорожский национальный университет (Украина, Запорожье), bondarenko_historic@ukr.net

Ідея «Казакія» в ідеології казаків–націоналістів (1927–1987 гг.)

Исследуется идеология движения за национальную независимость казаков Дона, Кубани и Терека в 1927–1987 гг. Анализируется создание нового этнонационального мифа об отдельности казачьей нации и самостоятельного казачьего государства. Изучается эволюция концепта «Казакія» и попытки его исторического, экономического и политологического обоснования. Рассматривается практическое применение идеи о независимом казачьем государстве «Казакія». Выделяется роль отдельных руководителей движения «Вольного казачества» в разработке идеи независимого казачьего государства. Выявляются причины неудачи реализации на практике идеологии движения за национальную независимость казаков Дона, Кубани и Терека. В исследовании использованы общенаучные и специфически исторические методы: историко-генетический, историко-сравнительный, метод актуализации и политологического анализа.

Итак, в основе идеологии движения за национальную независимость казаков Дона, Кубани и Терека составила идея о существовании отдельной казачьей нации и необходимости создания самостоятельного казачьего государства. Для этого использовались не всегда обоснованные с точки зрения исторической науки факты и выводы, а иногда и исторические мифы. Активно идея о необходимости существования государства «Казакія» возникла в среде казачьей эмиграции в 20–е гг. XX в. Идея казачьей нации и ее государственности стала частью идеологии движения казаков–националистов. Это движение с помощью нацистской Германии пыталось реализовать на практике идеологические принципы в годы Второй мировой войны. Нацисты из собственных интересов поддерживали идею о создании казачьего государства, но не спешили реализовать ее на практике. После Второй мировой войны новая волна казачьей эмиграции продолжала пропагандировать идею «Казакія» уже при поддержке США и их союзников. О чем свидетельствует включение казаков в перечень угнетенных народов в американском законе от 1959 г. После распада

СССР идея «Казакши» не нашла широкой поддержки у населения казачьих регионов Российской Федерации и категорически отрицалась российскими властями.

Ключевые слова: «Вольное казачество», «Казакши», казаки–националисты, Дон, Кубань и Терек, Казачье национально–освободительное движение.

* * *

УДК 061.2(477.83–21)НТШ:39(477.85/.87)(081) «Гуцульщина»

Карпенко А. А.,
аспірант кафедри етнології, Львівський
національний університет ім. Івана Франка
(Україна, Львів), andriykarpenko91@ukr.net

Документи НТШ у Львові як джерело до дослідження історії публікації «Гуцульщини» Володимира Шухевича

Проаналізовано офіційні документи Наукового товариства імені Шевченка у Львові – протоколи засідань Загальних зборів товариства, його Виділу та секцій за 1890–ті – 1900–ті роки, стосовно наявності у них інформації про видання праці В. Шухевича «Гуцульщина». На основі опрацьованих матеріалів актуалізовано низку проблем, зокрема, чи праця В. Шухевича є монографією, корпусом польових етнографічних матеріалів чи їх поєднанням; щодо співвідношення українсько– та польськомовного видань «Гуцульщини» з погляду структури, повноти уміщеного матеріалу, дат публікації тощо.

Ключові слова: В. Шухевич, «Гуцульщина», Наукове товариство імені Шевченка у Львові, традиційна культура, етнографія, етнологія.

Однією з важливих ділянок української та загалом слов'янської етнології є карпатознавство, зокрема, дослідження традиційної культури етнографічних груп українців Карпат – бойків, лемків і гуцулів. Карпати з народознавчого погляду важливі тим, що є регіоном (поряд з Поліссям), де явища народної культури слов'ян збереглися якнайповніше. Зважаючи на це, вони цікавили народознавців від початків становлення науки про народ, й особливо – з кінця XIX ст.

Одним з найвідоміших українських карпатознавців, визнаним у світі експертом із традиційної культури гуцулів є Володимир Шухевич (1849–1915), автор уже класичної для українського народознавства п'ятитомної праці «Гуцульщина». За життя автора, ця праця витримала два видання – українськомовне [11; 12; 13; 14; 15] та польськомовне [21; 22; 23; 24], а наприкінці XX ст. була перевидана репринтним способом у Верховині [16; 17; 18; 19].

«Гуцульщині» В. Шухевича та загалом біографії ученого присвятили праці чимало дослідників, зокрема, найбільше – Петро Арсенич [6; 7; 8]. Було укладено також біобібліографічний покажчик В. Шухевича [9; 10]. Проте, можемо констатувати, що більшість публікацій про «Гуцульщину» є науково–популярними й повторюють одна одну. Тож відчувається потреба дослідження історії написання та публікації цієї праці, спираючись передусім на архівні матеріали.

У запропонованій розвідці ми спробуємо охарактеризувати офіційну документацію Наукового товариства імені Шевченка у Львові (далі – НТШ у Львові), а саме – протоколи засідань Загальних зборів товариства, його Виділу (Президії) і секцій, з погляду наявності у них інформації стосовно підготовки «Гуцульщини» В. Шухевича. Справа в тому, що головну працю свого життя В. Шухевич розпочав саме в НТШ у Львові – тодішній провідній науковій установі на українських землях. Він був членом Етнографічної комісії товариства, а деякий час – і його Виділу.

Документи, які нас цікавлять, є у фондах Центрального державного історичного архіву України у м. Львові, а саме, у фондї 309 (Наукове товариство імені Шевченка

у Львові). Їхня інформативність є різною, проте саме на основі цих джерел можна відтворити усі перепитії, які супроводжували наприкінці XIX – на початку XX ст. видання «Гуцульщини».

Отже, В. Шухевич уперше представив галицьким інтелектуалам результати початків своєї праці над дослідженням традиційної культури гуцулів 30 березня 1898 р. Тоді, на засіданні Історично–філософської секції НТШ у Львові (на якому були присутні Михайло Грушевський, Олександр Колесса, Степан Томашівський, Осип Роздольський, Іван Франко, Михайло Павлик, Іван Кокорудз, Євген Озаркевич та ін.) В. Шухевич виголосив реферат «про Гуцулів – їх світогляд, – усе з народних уст» [5, арк. 19зв], який відобразив зміст першої частини запланованої ним праці «Гуцульщина». Відзначимо, що задекларована тема реферату була настільки цікавою, що М. Грушевський та Є. Озаркевич запросили на засідання секції своїх дружин [5, арк. 19зв].

31 травня 1899 р. на засіданні Історично–філософської секції НТШ у Львові В. Шухевич виголосив інформацію стосовно змісту наступної частини свого дослідження про гуцулів. Тоді ж члени секції ухвалили надрукувати цю працю у збірнику «Матеріали до українсько–руської етнології» («Етнол[огічному] Збірнику» [5, арк. 25]). У протоколі засідання секції наголошено й на тому, що дослідник готує «орієнтаційну мапу Гуцульщини» [5, арк. 25].

Відзначимо, що із самого початку становлення етнології як науки (з останньої третини XIX ст.) учені–народознавці великої ваги надавали картам (які відображали межі проживання народу чи певної його частини) та ілюстраціям (рисунок, світлинам, які дозволяли наочно продемонструвати антропологічні особливості представників етносу, а також характерні риси його традиційно–побутової культури), уміщеним у народознавчих працях. У контексті цього наголосимо, що наприкінці XIX ст. карт, які б відображали межі проживання тих чи інших етнографічних груп українців, зокрема, гуцулів, майже не було, а тому плани В. Шухевича хоча б орієнтовно окреслити етнографічну територію гуцулів мали значну наукову новизну, яка одразу привернула увагу членів НТШ у Львові (на жаль, в українському виданні згадану «орієнтаційну мапу Гуцульщини» так і не опублікувала, за що В. Шухевичу згодом робили чимало закидів). Виділ товариства (у складі М. Грушевського, І. Франка, В. Охримовича, М. Губчака, К. Паньківського, Ю. Січинського, В. Гнатюка, І. Верхратського та С. Громницького) 21 червня 1899 р. ухвалив посприяти В. Шухевичу у виготовленні світлин до його «Гуцульщини», виділивши на це 200 корон [2, арк. 100].

Загалом, НТШ у Львові сприйняло працю В. Шухевича над дослідженням про традиційну культуру гуцулів з великим ентузіазмом. 14 березня 1900 р. Виділ товариства ухвалив «призначити проф. Шухевичу кошта подорожей по Гуцульщині в висоті 200 корон» [2, арк. 107] (проте, зважаючи на специфіку бюрократичної процедури, їх мали заплавити досліднику лише після публікації другого тому «Гуцульщини» [2, арк. 107], згодом зменшивши суму до 100 корон і розбивши її виплату по 10 корон щомісяця [2, арк. 119, 129зв–130]).

Розуміючи, що без польових матеріалів В. Шухевич не зможе завершити свою працю, а експедиції є достатньо витратними, на спільному засіданні Історично–філософської і Філологічної секцій НТШ у Львові